

**Zetematon peri fison dekas = h.e. de flatibus quaestiones decem /
praeside ... Marco Mappo ... ; disquisitioni solenni d. 30. Decembr.
MDCLXXV ... M. Joannes Valentinus Scheid.**

Contributors

Scheid, Johannes Valentin, 1651-1731.
Mapp, Marc, 1632-1701.

Publication/Creation

[Strasbourg] : Literis Georgii Andreae Dolhopffii, imprimebat Johannes
Schütz, [1675]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/mrgvh5yy>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under
copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made
available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial
purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Εὐὸ Θεῶν!
ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

34.

Φ Υ Σ Ω Ν

Δ Ε Κ Α Σ.

h. e.

de

FLATIBUS

Quæstiones decem,

quas

PRÆSIDE

VIRO

*Amplissimo, Nobilissimo, Experientissimo,
Excellentissimo,*

DNO. MARCO MAPPO,

Doctore ac Professore Medico Celeberrimo,

Gratiosæ Facultatis Medicæ p. t. DECANO

Spectabili,

Patrono, Præceptore, Cognato,

quovis nomine devotè colendo,

disquisitioni SOLENNI

d. 30. Decembr. M DC LXXV.

h. l. q. solitis sistit

M. JOANNES VALENTINUS SCHEID,

Argentoratensis.

Literis GEORGII ANDREÆ DOLHOPFFII,

Imprimebat JOHANNES Schütz,

AE

V I R O

MUNERE AC GENERE

NOBILISSIMO,

D O M I N O

JOANNI JACOBO

SCH E I D,

in Illustri & antiquissima Triboccorum
Republica

SENATORI GRAVISSIMO,

P A T R U O

Patrias vices explenti,

ET BENEFACTORI

munificentissimo,

has pagellas consecrat,

AMPLISSIMO EIUS PATROCINIO

se studiaque

ulterius

commendans

Obstrictissimus ex Fratre Nepos,

Joannes Valentinus Scheid,

Argentoratensis.

Σὺν ἰατρῶν

Οὐρανίῳ ΑΡΧΙΑΤΡΩ, μόνῳ σοφῶ κὶ
παντοκράτορι!

Amplissima pariter & longissima
Medicina ars est, si rerum quæ tractat,
spectemus multitudinem: omnia enim,
quæ quidem almæ leges audiunt matris,
ea considerat, si non quâ talia, saltem
quâ vel salubria vel insalubria vel neu-
tra horum existunt. Quamvis enim & naturalis & à
disciplinis dicta scientiæ etiam latè admodum sese ex-
tendant, tamen, quia nuda contemplatione contentæ
acquiescunt, meritò non ad illum, in quo quidem Me-
dicina est, gradum ascendere dicuntur. Hæc enim
nondum contenta corpora novisse, ut quanta, prout
Mathesis, nec sibi reddita, cognitis eorum causis na-
turalibus, ut Physica, ultra progreditur, & illorum
tùm vires, tum affectiones corpori humano ap-
plicat, adeoque illius, quod DEUS Ter Opt. Max.
humano generi, creaturarum principi, concessit, do-
minii testimonium præbet amplissimum. Cum autem
maximè circa proprium & adæquatum subjectum,
corpus humanum, est sollicita, summo studio in id in-
quirit, quod quoquo modo illud valet afficere. Hinc,
cum aër tanto corpus immutandi, virium robore pol-
leat,

leat, ut inter res necessariò nos alterantes à Medicis enumeretur, dignissimus consideratu est una cum effectibus, quorum non postremi sunt *flatūs*, multorum in corpore humano morborum atque ægritudinum auctores. Et hi sunt, quos præsentī disquisitioni sistimus, plures equidem paginas pro materiæ amplitudine requirentes. Verum, cum in omnibus brevitatis studium amorem sibi facile conciliat, ita neque in hoc proluxa esse voluit hæc dissertatio, amplissimum rivum angusto canali includens.

Generalioribus de tota arte, exemplo ipsius Hippocratis præmissis, nunc nos ad cœpta feramur, quæ, ut recta tractentur methodo, flatum per quæstiones primùm ὀνομασιολογικῶς, post πραγματολογικῶς considerabimus.

QUÆSTIO I.

Quæ sit flatūs Synonymia, & cujusvis Etymologia?

GRÆCIS, ut à gente, à qua ferè quicquid cultioris literaturæ præcipuè in Medicina habemus, in nos derivatum est, ordiamur, dicitur φύσα, Hippocrati (ob dialectum Jonicam ipsi familiarem & in η mutantem) φύση ἀπὸ τῆς φυσᾶν, quod sufflare, inflare significat. Valde ἀνάλογος eidem Germanorum vox est *psysen* (ut quidem majores nostri enunciabant) utraque ex ipsa ὀνομασιολογία desumpta, cum ventus sibilo imitari vel potius edere hanc vocem videtur. Hinc φυσίω etiam unde Homerus *Il. π. ψ. 505.* Myrmidonum equos ἵππους φυσιόοντας appellat. Flatus etiam Hippocrati πνεῦμα aliquoties *l. de flat.* dicitur, item Galeno *l. 3. de sympt. caus. c. 2.* halituosus Spiritus, Græcè ἀτμωδὲς πνεῦμα, & hoc equidem ratione Etymologiæ, quæ illud à πνέω deducit. A quo etiam est πνοή seu Poëtarum (pro producenda penulti-

ma) *πνοή*, quod etiam de flatibus corpus perspirantibus acceptum interdum legitur. Item *ἀήρ*, Hippocrati *ἡήρ* ob patriam antea allegatam dialectum. Appellatur porro *ἄνεμος*, (quod videtur esse ab *ἄω* seu *ἄημι* interjecto *ν* euphonico) hinc Hipp. l. 5. *ἄνεμος ἡέρος ῥεῦμα καὶ χεῦμα*. Denique *πορδὴ ἀπὸ τῆς πέρδω*, quod tamen ptoprie flatum jam emissum denotat. A Latinis æquè ut Græcis varias sortitus est denominationes, ut flatum à flando, spiritus à spirando diceretur. Dicitur quoque est aër Græcorum præcipuè Hippocratis imitatione. Item ventus, unde Salernitani,

Quatuor ex vento veniunt in ventre retento.

Tandem corpore egressus crepitus à sono, quem interdum edit, nuncupatur. Quem Galenus propriè flatum dici asserit l. 3. de *Symptom. caus.* dum ait, cum per os excernitur ructum, cum per sedem, flatum esse. Possent equidem adhuc plures flatûs denominationes afferri, sed præcipuis enumeratis acquiescamus.

QUÆST. II.

Quæ flatûs homonymia?

QUoad homonymiam si supra indicata nomina considerare mus, eorum significationem maximè variare deprehendemus. Spiritus enim vocabulum tam latum est Hippocrati, ut l. 5. l. *πῶς φουσῶν* omne inter cælum & terram spiritu plenum asserat, imò ultra progrediendo, à Spiritu tempora anni item astrorum cursus dependere demonstrat; quem & qualem ibi Spiritum intelligat, facilè liquet, scil. auram tam ætheream quàm aëream, atque hinc observent Astronomi jam Hippocratem soliditatem sphærarum pro nullo habuisse. Ætheream autem auram divinum senem innuere patet dum ait καὶ τῆς Ἡλίου δρόμον ἀένναον ἐόντα ὁ ἀήρ ἀένναο καὶ λεπτός ἐὼν αἰεὶ περιέχεται. Paulo post quoque Lunæ fundamentum esse juxta Zwingeri lectionem scribitur, καὶ τῆς μῆνης ἐπὶ τετέε βαθρον, quod quidem Lindanus non perinde legit, cum ejus exemplar καὶ μὴν τε γῆ τετέε βαθρον habet; sed quod mireris est, Lindanum summum Virum & Græcarum literarum γνησίως peritissimum cum aliter ac Zwin-

gerus legerit, in versione eundem cum eo fuisse. In decidenda hac controversiâ præstent meliora periti. Nobis videtur Lindani lectio maximè verisimilis cum Hippocrates ab æthere incipiens totam intercapedinem percurrit, & aëre seu (ut ipse appellat) spiritu plenam esse demonstrat. Sic cum de Sole idem probavit, mox mare subjungit quod & illud μέθεξιν ἔχει τῷ πνεύματι argumentis à posteriori petitis confirmat. Hinc rationi magis consonum ad terram descendere quam ad Lunam retro saltum facere videtur, ita ut concludat in terra velut infimo aëris loco, quam eum sustinere ceu fundamentum, cujus tamen ipse vehiculum est dicit: Et sanè hæc ipsa elegans admodum verborum oppositio lectionem Lindanianam urget. Sed hæc ὡς ἐν παράδῳ, cum juxta Galenum ὀπιμέλεια τῆς ὀνομάτων πολλάκις ἀμέλεια τῆς πραγμάτων καὶ τῆς ἀληθείας faciat. Itaque in hoc prolixiores esse nolumus, controversia doctioribus pro ingenio decidenda relicta. Nostræ potius considerationis est, & ad homonymiam spectat, quod præcedente sectione habet Hippocr. Spiritus nutrire, cum triplex corporum nutrimentum σίτα, ποτά, πνεύματα esse dicit. Ubi equidem Hippocrates non illos, quos communiter flatus appellant, innuit, quanquam subjungit, πνεύματα ἐν τοῖσι σώμασι φύσαι καλέονται, sed quos propriè Spiritus Medici nuncupant, corpora scil. subtilissima, penetrantissima, & quasi ætherea, quæ alibi ὀσμῶντα appellat, quæque exsplendida, perspicua nec aspectabili substantia constant, ut Fernel. φυσ. l. 4. c. 2. philosophatur. Cum enim juxta ipsum Hippocratem corpus nostrum dividatur in ἴχοντα, ἐνισχόμενα καὶ ὀσμῶντα, ac proinde triplex ejusdem sit substantia, triplici quoque nutrimento, quo conservetur, & id, quod absumentum est, restauretur, opus habet, *solida* quidem, quæ cibo, quem σίτα; *humida*, quæ potu, quem ποτά; *spirituosa* denique, quæ aëre, quem πνεύματα appellat. Et hoc quidem sensu aër verè nutrit, siquidem in assimilatione nutrimenti parti alendæ vera consistit nutritio, omneque alimentum ἀνάλογον & proportionatum esse debet. Hoc idem Fernel. l. 4. φυσ. c. 2. demonstrat, dicens, hujus (auræ prætenuis, quâ Spiritum innuit) fovendæ gratia inspiratione aërem introducimus, qui non modo corpori re-

frige-

frigerationem (hæc enim aliunde satis posset comparari) sed pabulum quoque subministret. Concludit denique idem : si nulla in nobis esset tenuis & spirituosa substantia, vix ulla profecto nos ad inspirandum necessitas impelleret. Cæterum vocabulum πνεύματος seu spiritus pro ipso quoque respirationis actu legitur acceptum, quod ex Hipp. aph. 68. s. 4. Galenus l. 2. de sympt. caus. c. 2. notavit. Verum enim vero de tali nobis sermo non est, quamvis etiam sub nomine φυσῶν Spiritus supra nominatos Hippocrates fuerit complexus, scil. quod illi, velut flatus aut venti per corpus ferantur. Hinc est, ut jam supra allegavimus, quod dicat spiritum in corporibus flatum extra corpora aërem appellari. Ille noster sermo est, quem Hipp. plurimorum morborum auctorem pronunciat, dum flatus etiam ei est causa morbifica humores noxios propellens, atque ex una in alteram corporis sedem commovens : hæc sanè videtur ratio, quod plurimos morbos à flatibus oriri sequentibus demonstrat. Scilicet vapor ille, vel quodcunque tandem sit, & ut ipse ait, spiritus, qui humorem impellit ; hinc quia maxima affinitate gaudet cum vento ac flatu, cumque sine illo materia morbifica decumberet, nec ita liberè in partem aliquam, cui ex dissito fonte irruit, derivari possit, merito & summâ ratione Hipp. causatur flatum, plurimos morbos vel foventem vel procreantem. Elegantissimè Gal. l. 2. de arte curat. ad Glauconem, discrimen inter spiritum & flatum expressit, hunc scil. illi, qui in austrinis constitutionibus turbidus est, aëri flatuosum assimilari : ei autem qui in aquilonaribus serenus est, similem esse illum, qui secundum naturam nobis inest, spiritum, tenuem atque æthereum. Sed de ὀνοματολογία dicta sufficiant, ergo ad πειραματολογίαν.

QUÆST. III.

Quid flatus sit, & quomodo definiatur ?

Definitur flatus à Fieno, tract. de flat. c. 3. quod sit multitudo halituosi spiritus ex cibo ac potu, humore pituitoso aut melancholico ab imbecillo calore in animalis corpore excitus. Verum, cum flatus corpus sit, non video rationem, qua per accidens defini pos-

set. Ibidem Fienus Galeni definitionem rejicit, quod, ut Dialecticè loquatur, non sit convertibilis cum suo definito, verum hoc idem de ipfius dicere quis posset. Si enim dicendum, quod res est, flatus multitudo halituosi Spiritus non est, sed ex ejusdem collectione oritur. Verum ne temerè ita Fienus definivisse videatur, subjungit, varios vapores ex cibo & potu in ventriculo contentis alio exhalare, quos tamen flatus & dici & esse negat: exemplum reddit de ebriis, itemque de iis, qui suffusione ex consensu ventriculi orta laborant: Veruntamen, si rem accurato examini subjicimus, nullas, quæ nos prohibeant, quin vapores illi flatus dici queant, videbimus rationes. Et si maximè nulla nobis superesset ratio, unius Hippocratis veneranda auctoritas valeret, quæ hanc probat appellationem. Sed pergit Fienus definitionem Galenicam refutando, ex causarum enumeratione argumenta petens, quod ibi tantùm pituitosus humor recensetur, cum æquè melancholicus in præcordiis flatum excitare valeat. Verum enimvero videtur excusari posse Galenus, si per pituitosum succum ipsum eum humorem intellexisse dicamus, qui spissitudine & crassitie pituitam æmulatur: quam quidem excusandi formulam ipse subministrat, cum pituitosum succum, Græcè *χυμὸν φλεγματοῦδι*, non vero pituitam scripserit. Verum de his plura infra in causis. Progreditur porrò Fienus definitionem suam defendendo, propterea multitudinem dicere inquires, *quod levis halitus aut vapor, à quibus nunquam corpus etiam optimè constitutum, immune est, nullo modo flatus dicatur, aut ullum inflationis sensum prabeat.* Hoc verò non excusat ipsum definitionis genus. Maximè pro excusando Fieno stabit communis Medicorum mos de ἀκείβεια Philosophica parum sollicitorum: insuper quoque titulus tractatui præfixus de flatibus, scil. humanum corpus molestantibus pro auctore loquitur. Ut autem flatus rectè definiatur, censemus cum Galeno esse *πανῶμα ἀτμῶδες ἐν τοῖς καὶ τὴν γαστέρα χωρείοις χυμῶν τινῶν αὐτόδι φλεγματοῶν ἢ σιτίων εἰς ἀτμὴς λυομένων ἐπὶ θερμότητι ἐνδεῶς*, halituosum Spiritum ex succis quibusdam pituitosis, vel cibis inibi à deficiente calore in halitum mutatis (ita quidē habet versio Linacriana) Expressam equidem eam definitionem Galenus non ipse recenset, sed quæ facili negotio ex ejus dictis

dictis potest colligi. Paulò aliter Fienus *l. c.* eam proponit dum ait, *Flatus est vapor ab humore pituitoso, cibo aut potu ab imbecillo calore excitatus.* Utut sit, modosub succo pituitoso humorem lenrum & viscidum comprehendamus, optimè hæc stabit Galenica flatûs definitio, ut eam nostram quoque facere minimè erubescamus.

QUÆST. IV.

Quæ flatûs sint causæ, & quomodo oboriatur?

QUæ flatum excitare valeant, jam ex parte dicere cœpinus. Variæ illæ verò sunt & multiplices causæ. Inter primarias effectrices eminet calor, flatui producendo proportionatus, quem dicimus, qui remissus est, & quem Galenus *ἐνδὴν* deficientem appellat. Medius nempe inter calorem fortiorem & frigus, qui aliàs teporis nomine venit. Sincera quippe frigiditas, eodem Galeno teste, halitum non facit, quod scil. ea omnino nec attenuat, nec conficit, nec alimentum dissolvit. Sic nec vegetus calor, perinde ut frigus flatum progenerare valet, cum longo intervallo nutrimentum superet, atque amplius quam pro halitu generando, id attenuat. Haud secus ac æstivus calor & brumale frigus aërem purum, mixtum verò tempus turbidum reddit ventosum ac nebulosum. His tamen non omnino negamus, tum calore, tum frigore excessivo flatum oriri posse: siquidem humoribus flatulentis quodvis accedens, quod qualicumque resolvendi ac propellendi vi pollet, flatum excitare valebit. Dico autem excitare; nam excitatio & generatio flatuum videntur omnino esse distinguenda. Sennertus *l. 1. prax. Med. p. 1. c. 6.* causas flatum generantes ad binarium numerum reducit, dum unam statuit agentem, alteram materiam. Agentem, ut omnes cum Galeno, ait, esse calorem imbecillem, qui materiam rarefaciat, discutere verò nequeat. Id ipsum quoque Fernelius *l. 2. Pathol. c. 19.* confirmat, dum flatus copiosos ab omni caloris imbecillitate exsuscitados scribit. Nec alienus ab hæc sententia Riverius est, *Inst. l. 3. f. 2. c. 14.* dicendo, flatuum copia generari solet ex materia cruda & crassa, à calore debili alterata.

terata. Verum quod Sennertus de debili calore flatûs productore asseruit, rectè accipiendum esse monet *Inst. l. 2. p. 2. c. 8.* addens: Etsi calor nimius flatus & vapores dissipat, atque absorbit: nimium vero frigus vix ullum vaporem & flatum excitat, ut quod materiam resolvere non potest, nihilominus tamen sæpè magnus est calor, qui flatus producit. Allegat postmodum Galenum, sed minus accuratè, de longè alia materia scil. de curatione dolorum ex flatu ortum trahentium ibidem occupatum. Sed ut ad efficientem flatûs redeamus, distinguit Sennertus, calorem duobus modis debilem dici posse, primo ratione suæ naturæ: deinde ratione materiei. Ratione materiei debilem calorem illum nominat, qui, etsi aliàs satis fortis sit, tamen à tanta copia obtruitur, & opprimitur quasi, ut eam totam vincere non possit, quam quidem distinctionem ex Fieno *c. 3.* haustam pro excusando Galeno admittere possumus. Utut sit, humor aliquis crassus non secundas in producendo flatu occupat, cum & calor & frigus absque substrata materia nullum per se flatum generare queant. Hinc merito in illum inquirendum est, quem communi loquendi formula Medici materiam appellant. Ille vero humor quidam crassus est, viscidus, & lentus, plerumque frigidus, melancholicus vel pituitosus. Hic enim dum lente admodum movetur, & diuturnam in corporis cavitatibus moram ducit, nequit, quin multum aëris admittat, qui non æquè, ut alibi, ubi humor vel calidior, vel tenuior, & hinc via magis aperta est, ob lentorem, velut obicem objectum penetrare potest, nec à calore robusto discutitur atque resolvitur, quin potius à contrario frigore condensatur. Patet ex dictis quoque materia ex qua flatus propriè constat, quam tum aër ambiens, tum modo nominatus humor in halitûs resolutus, tum alimenta flatuosa subministrant. Aërem verò seu corpus aëreum materiam flatûs esse, & ἀναλογία substantiæ, & temperies, & motus, aliaque accidentia demonstrant. Ingreditur aër variis modis nostrum corpus, inspiratione per vasa & ductus manifestos, per poros item, & cœca cutis spiracula, manducatione quoque & bibitione multum aëris intrò subit, & hoc quidem modo in interiora corporis exceptus ut plurimum in flatum convertitur. Cum enim

enim esus & potus motu locali consent, qui sine propulsione & concentratione aëris in angusto, quod gula est, perfici nequit, necessum omnino, multum ibi aëris colligi, atque unâ cum cibis in ventriculum detrudi; quod idem etiam demonstrat flatus & ructus esum avidiorem subsequens, nullam aliam ob causam interius corpus exagitans, quam quia velociori & crebriori deglutitione plurimus aër in ventriculo fuit congregatus. Idem quoque Hippocrates *l. 2. περὶ ἄρ. f. 7.* demonstrat, cum victu peccantem, cui à Medico inedia imperata est, flatibus peccati commissi ipsum proditorem esse testatur. Aërem vero hoc modo in corpus receptum præcipuè materiam flatuum esse, alibi etiam Hippocrates agnovit, dum *l. de flat. f. 10.* ait: quando corpus cibis repletum est, ac spiritûs quoque multitudo vehementer excellit, dum cibi ventri diu immorantur: immorantur autem cibi, quum præ multitudine exire nequeant, & inferior venter sit obturatus, ἐς ὅλον τὸ σῶμα διέδραμον αἱ φύσαι. Ex quibus liquet, Hippocratem aërem uberiorē cibo potuque haustum per *πλησμονὴν ἀναμαλῶ* velle intellectum. Præterea cibi præ multitudine exire nequeunt, quia plurimus & congregatus aër illos retrò pulsât, peiinde ut liquorem in vase repleto, cui angustum est orificium. De causis externis flatuum, ut aliquid addamus, operæ quoque pretium videtur, in primis, cum jam ex parte cœpimus. Aërem igitur si primum consideremus, cum turbidus est, nebulosus, ac frigidus, in flatuum generationem maximè conspirare deprehendimus. Hinc regionum Septentrionalium incolæ magis præ cæteris huic malo obnoxii: hinc & hyeme atque auctumno magis, quam cæteris anni temporibus corpus à flatibus infestatur. Ratio videtur, quoniam frigus circumstantis poros occludendo halitus atque vapores, quos alias natura per commune corporis emunctorium ejicere solet, exitu arcet, illosque in interiora repellit. Sed & in calidis regionibus flatus, at per accidens, homines vexant, videlicet ob evocatum ab ambiente calorem nativum, atque hinc debilitatum generati. Quoad alimenta, illorum jam generatim quoque mentionem injecimus; restat, ut paucis qualia illa sint, explicemus. Sunt vero ex *Gal. l. 2. de al. fac. c. 2.* omnia fructuum fu-

gacium genera , quæ vel crassioris sunt substantiæ vel frigidioris temperamenti, ut rapæ, teste Gal. *l. 2. de al. fac. c. 62.* palmæ *c. 26.* faba, lupinus, phaseolus, *l. de atten. vict. rat. c. 7.* ficus, *c. 12.* & id generis innumera alia. Huc quoque pertinent inter alia ciborum genera carnes salitæ & fumo induratæ, solidiores quoque & quæ sunt magis compactæ. Pisces item omniaque edulia frigida. Uno verbo, omnia alimenta, quæcunque sint, quæ vocantur *δύσπεπτα*. In quibus enarrandis prolixè occupatus est Fienus, *c. 8.* Itemque, qui sigillatim ac brevius recenset, Aur. Corn. Celsus *l. 2. c. 26.* In his enim omnibus, quod tenue est, caloris vi dissipatur, remanente eo, quod crassius. Ex hoc verò, cum calor illud non possit perfectè resolvere, atque concoquere, multos halitus resultare est necesse. Hipp. *l. de vict. ac. f. 19.* multa alimentorum genera maximam ventriculo flatibus vim inferentia, nobis inusitata recenset, inter quæ placet meminisse maza: quam Athen. *l. 1. d.* dicit fuisse *δημοτικὴν καὶ κοινὴν τροφὴν πλὴν ἐν τῇ ἀλίτῳ*, popularem & communem cibum ex farinis, sed postea *ἀκόλαστος καὶ ἀειέρητος* variatum *μαθήλω* nuncupatam fuisse. De pane vero Hippocrates ait, eum humidum & calefactum maximè flatus efficere, quod quidem eam ob rationem dictum videtur, quòd tum magis tumefiat in corpore. Ex quo apparet, quæ ex polenta parantur alimenta flatibus gignendis admodum esse idonea. Quod potum attinet, aqua frigida haud rarò flatûs est effectrix, ut & cerevisia recens, nec probè cocta, ut quæ fere nil aliud, si Taciti verbis *l. de morib. Germ.* utamur, quam humor ex ordeo aut frumento in quandam similitudinem vini corruptus. Multa item, juxta Hipp. *aph. 41. f. 5.* & vinum, quod appellant *ἐλιγρόφρον*. Lac quoque ex *aph. 64. f. 5.* Item ptisanæ aqua multa superbibita, teste eodem Hippocr. *l. de vict. acut. f. 27.* cujus rei Galenus *comm.* rationem reddit, quod ptisana tardius descendat. Itemque aqua vel quilibet potus intrà pastum, aut paulo post cibum sumtum bibitus, qui flatus excitat, dum coctionem ventriculi vitiat, non aliter, ac in lebetem ferventem aqua vel alius quispiam liquor infusus elixationem perturbat, cum juxta Aristot. *meteor. l. 4. c. 3.* *τῆς τροφῆς ἐν τῷ σώματι πλείστος ὁμοίᾳ ἐπιήσει ὄξιν.* Huc quoque facit peccatum, quod in tempore, ordine, & quantitate

titate sumendi cibi committitur, ut si cibus aut potus ingeratur, priore nondum confecto, & quæ sunt alia : e. g. Obsopæorum negligentia, qui interdum cibos nondum satis coctos & crudos in mensa apponunt. Si porro res nonnaturales percurramus, & à motu, & à quiete flatus excitari posse deprehendemus. A motu quidem, sed vehementiori, & penetralia corporis exagitante. A quiete verò nimia ansam flatulentis humoribus præbente, alvum indurante, & constringente, importunâ quoque à cœnâ, scil. juxta illud Hipp. l. 2. *πρὸς ῥ. σ. 8.* Et enim juxta ejusdem l. 6. *Epid. σ. 4. ἀσκησις ὑγείης ἀκοεῖν τροφῆς ἀοκνήτω νόσων*, sanitatis stadium est non satiari cibus, ac impigrum esse ad labores. Sic & à somno & vigiliis, si modum exceßerint proficisci, credendum est. Somnus enim nimis, quam decet, usurpatus calorem obruit, ventriculum torpidum reddit, hinc concoctiones segnes, unde humores viscidi, ex quibus flatus. Vigiliæ vero nimix corpus exsiccant, humores incrassant, calorem exhauriunt, unde multæ scaturiunt cruditates, quæ flatibus aptissimum fomitem subministrant. Quod quintum rerum non naturalium genus attinet, nempe excretorum & retentorum, tam multum illud ad flatus generationem facere manifestum est, ut verbis explicare non sit necessum. Sed nec ultimo loco animi pathemata à flatus productione absunt. Quinimò timor, calorem ad cor retrahendo, flatui extremas partes exponere videtur. Ut & tristitia, quæ calorem nativum imminuit, totumque corpus refrigerat, quo refrigerato humoribus frigidis, atque ex iis flatibus est proventus.

QUÆST. V.

Quæ flatûs sint signa?

Indagatione signorum in cognoscendo flatu sæpissimè opus non est, cum ipse sese quandoque prodat vel tactui dolore, vel sonitu auditui. Cæterum quæ ἀναμνηστικὰ vocamus, maximè patent ex supra memoratis causis : à quibus interdum etiam diagnostica promanant. Effectus quoque fontem, ex quo signa hauriamus, aperiunt, quos disserta-

tionis hujus quæstio nona recenset. De dolore tamen hîc aliquid dicendum. Dolor, quem supra flatum indigitare diximus, plerumque est tensivus, rariùs gravativus, vagus, neque fixus aut stabilis. Subitaneus ut plurimùm nec diu durans, nisi maxima flatuum adsit copia, vel iisdem generandis materiæ ubertas. Occupat ille dolor varias humani corporis partes, quas quæst. VII. de loco generationis flatuû exponit. De sonitu, quem interdum edit, & quid is portendat, sequens de differentiis loquitur. Ex actionibus corporis nostri præter sensitivas animalis imaginatrix signa flatûs subministrat, dum per insomniam rerum celeriter currentium, aut volitantium, ut & fontium commotorum imagines obversantes, auctoritate Hippocr. *l. de insomn. f. 13.* flatibus abundans corpus arguunt. Quoad prognostica maxima sæpè mala homini præfagit, ac minatur, quod inferius consignati affectus demonstrant. Est tamen & flatus, qui bona corpori pollicetur in recentibus præcordiorum doloribus ac tumoribus absque inflammatione, teste ipso Hippocr. *l. prognost. f. 10.*

QUÆST. VI.

Quotuplex sit flatus, & quæ ejus sint differentie?

Variant plerumque res ratione causarum à quibus dependent. Hæ quippe pro sui varietate varium quoque reddere queunt effectum. Sic flatus quoque diversus observatur prout causa, vel movens, vel generans diverso se habet modo. Et enim modo rarior est, modo frequentior, modo vehementior, modo remissior, nunc phlegmaticus, nunc melancholicus, interdum etiam biliosus. Est & flatus, Medicè loquendo, vel materialis, vel immaterialis, ille, qui ob humoris alicujus præsentiam generatur; hic, qui absente etiam humore tantùm ab aère aggregato exsuscitatur. Sed non tantùm ratione causarum multiplex flatus est, verum etiam locus, aliaque accidentia & adjuncta varium esse flatum ostendunt. Locus enim in corpore

pore nostro, in quo flatus vel generatur, vel quem generatus perreptat, vel denique per quem excernitur, non semper idem est, dum nunc superiora, nunc inferiora occupat. Imò interdum (ut ita loquar) universalis adest flatus, qui totum percurrit corpus, uti testis est Hippocr. supra allegatus. Hinc est, quod etiam diversa nomina fuerit sortitus, si enim inquit Galenus, l. 3. de sympt. caus. c. 2. per os excernitur, ἐρυγίν, ructum creat, si per sedem, ἤτοι φασγάνῃ ἢ ἀφασγόν φύσαν, sonorum silentemve flatum, cum verò neutra parte emittitur, symptoma efficit, quod ἐμπνευματώσιν inflationem vocant. Sed in differentiis flatûs occupatus Galenus altius progreditur, eumque ratione aliorum adjunctorum soni scil. accuratius distinguit. Quæ quidem distinctio prima fronte non admodum magni videtur esse momenti, veruntamen quia nos in cognitionem partis affectæ, atq; causæ deducit, non ita sicco pede prætereunda videtur; inprimis cum simul exponat, an cum materia aliqua humore scil. sit conjunctus, an verò ejusdem sit expers. Ait Galenus, intestinorum alias partes, ubi talis spiritus in iis constitit, ac movetur, multi formes edere sonitus: non omnes verè nomina esse sortitos. Attamen prudenti Medico signa esse posse, quale quantumque excrementum sit, cujus qualitatis, ac quo maximè loco volvatur. Acutum quippe & tenue sonantem per vacuum & prorsus angustum intestinum deferri, siccum atque tenuem, & Græcis τεισµὸν stridorem, susurrum, à τείζω quod est strideo, appellari idem Galenus l. 6. auctor est. Murmurillus ille Latinis dicitur, si alicujus particeps est humiditatis. Sed Galenus pergit, dicens flatuosiore reddito similiter quidem sonum edere exiguum, cum in tenuibus intestinis volvatur, sed nec prorsus acutum, nec tenuem. In quantum autem ad alia intestina tenuia descendat, in tantum esse minus sonorum, quoniam tum impetus ejus magis magisque decrescit, tum quod nullum, quod illi transitum deneget, occurrat obstaculum. Secus se habere, qui intestina crassa perflent, murmur & rugitum Græcis βορβορυγµὸν edentes, hinc βομβώδεις appellatos. Rugitus hujus causa videtur materie crassities, quæ flatibus impulsæ non æquè ut tenuibus intestinis cedit, sed paulum reniti-

tur, hinc fit, ut flatus in se recurrens in ampliori spatio, quod insigne satis intestinum colon obtinet, talem edat sonitum. Alias equidem adhuc Galenus differentias recenset, sed præcipuas allegasse sufficiat. Ratione aliorum adjunctorum diversus quoque flatus in corpore nostro observatur. Ac primò quidem prout impetuosius vel tardius moveretur, vel generis nomen retinet, vel vapor & halitus dicitur. Quam differentiam quoque materiæ substratæ temperies subministrat. Siquidem flatus ex humoribus frigidis crassis & viscidis ac glutinosis elevantur; vapores verò & à frigidis humoribus, & à calidis sanguine & bile excitantur teste Sennerto *prax. Med. l. 1. p. 1. c. 6.* Addi omnino videtur Fienus *comm. de fl. c. 6.* alias quasdam adhuc flatûs differentias exponens.

QUÆST. VII.

Ubinam locorum in corpore humano flatus maximè generetur?

QUodlibet naturale corpus suum generationis locum, ex quo promanet, obtinuit à natura. Hunc etiam flatui concessum sequentia demonstrabunt. In genere si dicamus, τὸ κοίλον est, seu cavum, in quo colligatur, ut inde ad alias feratur partes. Patet hinc, quam multus ei in corpore humano sit locus, cum totum cavitatibus sit perspirabile. Verum enim verò maxima ex parte flatuum productor & collector videtur ipsemet ventriculus, Fieno propterea minera flatuum vocatus. Hic insuper amplissimum in toto corpore est cavum, unde nec immeritò Græcis κοιλία vocatus. Sed nec in hoc ventriculus dissimilis est terræ, cui aliàs ob alimoniam, qua corpori prospicit, comparatur ab Aristot. *l. 4. de part. animal. c. 4.* Quippe quæ ventorum in macrocosmo præcipua est machinatrix. Hic enim juxta eum, quem singulis momentis per gulam os confert, primus aërem cibo potuque corpus ingressum excipit, atque colligit, collectumque vaporibus exhalantibus auget, quos prout constitutus est, nunc magis, nunc minus resolvit in flatus, donec multitudine gravatus, perinde ut alia, quæ sibi molesta sunt vel deorsum ad intestina,
 vel

vel sursum ad gulam & os, ablegat. Diximus ventriculum generare flatus nunc magis, nunc minus, prout constitutus est, hoc verò tum de ejus, qua dotatus temperie, tum de robore naturali, quo pollet, volumus intellectum. Nisi enim ambabus his instructus est dotibus facillima flatui est generatio. Siquidem frigidior ejus temperies, uti jam dictum, flatuum parens est fecundissima. Et quamvis naturale ejus robur alimentis subigendis par esset, tamen ab intemperie præpeditum flatus ex cibis exhalantes absumere nequit. Ex altera parte, licet ventriculo satis sit calor, ut vel illo abundet, nisi tamen virtus naturalis adsit, calor resolvat alimenta potius in flatus, qui postmodum totam turbare possunt concoctionem. Ex dictis ergò apparet maximas in producendo flatu partes habere ventriculum. Juxta hunc primum merentur locum intestina, quæ quidem interdum à ventriculo progenitum excipiunt, exceptumque augent, sed non raro quoque de novo flatum procreant. Cum enim ab solutioni concoctionis superiora dicata sint, & defæcationi succi nutritii inserviant, non possunt, quin flatus, siquidem non bene se habeant, ut supra de ventriculo dictum, progenerent. Nec de inferioribus aliter dicendum puto, quin ea potius producendo flatui aptiora esse, videtur, asserendum, tum ob spaciosiorem, qua prædita sunt, cavitatem, tum ob contentorum, quibus infarcta sunt, crassitiem & multitudinem. Accedit quod plurimos à ventriculo & superioribus intestinis ablegatos excipiant. Cum enim descensus contentorum, qui tamen lege naturæ necessarius est, motu locali constet, perinde ut in farcimine flatus congregabitur. Verum non frustra quæritur, utrum & in aliis corporis partibus generari vel colligi flatus queant? Ad quod quæsitum affirmando respondetur, si quod supra fecimus, locum flatuum generativum τὸ κοῖλον sc. omnè cavum statuamus. Hoc certum est, teste Galeno, *l. 2. de art. curat. ad Glauc. cap. 6.* spiritum istum crassum & vaporosum nonnunquam sub membranis, quæ integunt ossa, comprehendere; nonnunquam sub peritonæo; aliquando intra ventrem; complecti aliquando & intra tunicas, quæ musculos investiunt; ut & à membranosis tendonibus; coerceri quoque in iis, quæ ratione cognoscuntur,

spatiis, in musculis, aliisque corporis partibus: quòd prodat, quod musculus non rarò infletur. Imo hoc satis spasmus flatulentus confirmat. Si cæteras humani corporis partes addendo perlustremus, in cerebro atque intra ejus meninges flatus collectos capitis dolores frigidi arguent, ab inferioribus partibus ventriculo præcipuè, in mulieribus haud rarò ab utero exuscitados. Qui ipse quoque flatuum generationi locus est aptissimus, cum saburra vitiosorum humorum, quibus interdum interior ejus cavitas scatet, ejuscemodi vaporum genitrix est fertilissima. In cavitate quoque thoracis & intra ejusdem membranas flatus & generari, & colligi, tum pleuritis spuria sive laterum dolores à flatibus oriundi, & difficilis respiratio, eorundem quoque interdum soboles, demonstrant. Imò in ipsis quoque venis, quæ tamen sanguinem humorem calidissimum in se se continent, flatum colligi, Ampis. Dnus. D. Sebizius *Exercit. Pathol. p. 105.* auctor est, idque ob debiliorem calorem, quem crudi & phlegmatici humores membranosa earum naturæ inducunt. Quod idem quoque, ut in cæteris omnibus eventus declaravit, scil. tanta vasorum deductio, ut sanguis inde effusus αἰμόπτυσιν procreasse fuerit observatus. Quod vero magis adhuc mirandum, est, quod in pericardio & ipso corde nebulosus, flatuosusque detineri Spiritus possit, quod Massarias *Pract. Med. l. 2. c. 8.* & Fien. *tr. de fl. c. 10.* testatur. Vicinum quoque pulmonem, qui alias continuo perflatus aëre, præter naturam quandoque flatus coarctione affici auctor est Fernel. *l. 5. de part. morb. & sympt. c. 10.* Transgresso diaphragmate, si inferiorem ventrem repetamus, præter illas, quas supra enumeravimus, partes flatibus, quandoque affligi observabimus. Hepar scil. frigida intemperie laborans, & crassis scatens humoribus. Lienem item, qui inter omnes humani corporis partes frequentissimè flatibus tentatur, vel aliunde ad illum derivatis, vel propter viscositatem humoris quo turgēt ibi generatis. Declarat id ipsum præter alios affectus lienis tumor flatuosus, quem Gal. *l. 2. de art. cur. ad Glauç. c. 5.* sola curat flatuum discussione. Occupant quoque interdum flatus vesicam, atque urethram, idque vel propter lentum humorem ibi hærentem, vel propter calculum atque arenulas
meatus

meatus urinarios oppilantes, collecti aut à debili ibi calore pro-
creati. In scrotum quoque ac testes flatum delabi, ac illorum
tunicas cum maximo dolore divellere, observatur. Cum ita-
que flatus per totum ferantur corpus, summo quoq; jure, quod
Hippocrates l. αὐτὸ φυσῶν s. 5. de Macrocosmo protulit, Micro-
cosmo applicare possumus, scil. ἀπαν πνέυματ' ὁ συμπλέον ὄρεϊ.

QUÆST. VIII.

*An flatus in rerum præternaturalium numero sit, & si
hoc est, ex quonam affectuum p. n. genere?*

SI omne in corpore humano, quod legibus naturæ provenit,
& semper adest, naturale appellare licet, hoc ipso jure fla-
tum aliquem ad naturales res reduci posse existimamus. Illum
scil. qui nullam corpori molestiam infert, sed potius usum largi-
tur. Hic vero est aër, variis modis in corpus receptus. Qui qui-
dem juxta summam, quam spirituum generatione, nutritione,
& refectione, præbet utilitatem, alio quoque modo corpori in-
servit, humores nutritios scil. agitando & impellendo. Si enim
noxios morbososque humores flatus propellere, eosque agitan-
do, morbum aliaque incommoda producere valet, quid nî iis-
dem viribus in bonum laudabilemque succum movendum in-
structum eum esse affirmabimus. Hippocrates l. de flat. s. 11. hoc
ipsum quoque demonstrat, dum horrorem febrilem describens,
flatu in interiora corporis sanguinem agi ait, & tandem ita con-
cludit αὐται μὲν ἐν αἰ ἀλλαι: hi enim sunt saltus, scil. sanguinis.
Idem seroso excremento, maximum assignat usum, dum ὄχη-
μα τῆς τροφῆς appellat. Hoc vero flatui elogium majori vide-
tur jure competere, longè tenuitate serum superanti. Et fa-
ne quilibet se ipsum intuens, ut idem asserat, cogetur. Quo-
modo enim sanguis corpus gravissimum naturaliter ascendere
potest, nisi ab aëre vel flatibus impulsus, & quid ille spiritus,
quem dicunt naturalem, aliud, quam flatus purior & correctus?
quid vitalis, quam adhuc purior, subtiliorque? quid animalis,
quam subtilissimus, & ut ita dicam maximè exaltatus? Ex di-
ctis elucet, quod flatus Hippocratéo modo loquendi sit res na-
C tura-

turalissima. Sed & alius adhuc adest flatus, qui rerum naturalium album meretur; vapor scil. ille benignus, qui spiritus animales sistendo in dulcem convertit lumina somnum. Verum enim verò, cum usus in foro Medico obtinuerit, ut non nisi humano corpori molestus flatus dicatur, ea ratione omninò in rerum præternaturalium numero erit collocandus. Morbus autem non est, nisi ita morbi vocabulo ludere velimus, ut cum Hippocr. l. de flat. s. 2. dicamus: Ὅτι ἂν λυπέη τὸν ἀνθρώπον, τὸ το καλέεται νῆσος. Sed morbum, vel procreat, vel comitatur. Hinc vel morbi causa est, vel symptoma. Causam morbis esse plurimis infra demonstrabitur quæstione sequenti. Symptoma est ex genere symptomatum mutatarum corporis qualitatum sensibilibium. Est quoque ex excretorum & retentorum genere. Insequitur autem flatus vel morbum, & hinc symptoma morbi est, vel causam morbificam, & hinc ad symptomata causarum spectat, vel denique aliud symptoma, quare & ad symptomata symptomatum refertur.

QUÆST. XI.

Quorum præcipuè morborum flatus cause sint effectrices?

PLurimos à flatibus promanare morbos jam supra diximus, tot autem sunt, ut Hippocr. l. de flat. s. 6. non erubuerit, in hæc erumpens verba: ἐπιδείξω τὰ νησήματα τέτε (πνεύματ) ἀπόρονα τε καὶ ἐκρονα πάντα ἔοντα: Demonstrabo morbos hujus (spiritus) posteritatem & sobolem omnes esse. Nos vestigium Hippocratis ducentis insequentes primùm morbos juxta feriem, quantum licet, ab ipso propositam percurremus, postea si quæ omissa videbuntur, addemus. Primus inter morbos, quos à flatibus oriri Hippocrates ait, est febris, quam duplicem ibidem statuit, communem, pestem appellatam, (qua contagiosam intelligere videtur) & privatam, quam quis mala diæta acquirat. Utriusq; ait aërem auctorem, siquidem Hippocrati, ut jam dictum, perinde est ἀἷρ, φύση καὶ πνεῦμα, aër, flatus, & Spiritus: uti Galeno quoque æquè latè patent halitus, Spiritus halitusus.

& vapor : ut Fienus *comm. cit. c. 4.* demonstrat. Febris pestilentialis & contagiosæ aërem potissimam causam esse, nemo est, qui ignoret, utpote morbi alicujus communis, in quo producendo ut plurimum aër primas partes occupat. Sed nec ineptè febris pestilens à flatu produci dicetur, si per eum vaporem illum seu auram malignam *μιάσμα* & *λοιμώδης* vehiculum intelligamus. Ejus quoque, quæ à mala proficiscitur diæta, causam flatum esse, eleganter demonstratur; Cibus enim copiosior & avidius ingestus multum in corpus aërem trudit, multosque vitiosos ex se halitus emittit, præsertim si mali sit succi, difficilisque concoctionis. Emissi vero ex cruditatibus flatum totum corpus perreptant, & ad ambitum corporis delati propulso ad penetralia sanguine, partibus frigefactis (*aph. 17. & 20. f. 5.*) horrorem atque rigorem inferunt febrilem : quem quidem nunc magis nunc minus excitant, prout ipsorum copia vel major vel minor existit. Horrorem illum excipit tremor, à debilitato genere nervoso, cui juxta *aph. 18. f. 5.* frigus est inimicissimum, ut & à vehementi generis musculosi concussione ortus, quod, veluti velamine quodam circumseptus, erupturus ita divellit, eodem ferè modo, quo ventus visceribus terræ inclusus, eius superficiem erupturus tremulo motu conquassat. Elegantissimè, quomodo tremor oriatur, explicat Fienus *tr. de flat. c. 2.* Demonstrat quoque horrores & tremores in febribus ut plurimum à flatibus oriri invadendi modus, qui præceps est & subitaneus. Demonstrat idem quoque oscitatio, quæ crebra paroxysmos febriles præcedere solet, utpote, quæ nihil aliud est quam flatûs per os emissio. Hippocrates flatum quoque febrilem calorem juvare asserit, cum eum per sanguinem calefactum, accensum, ac velut igneum redditum calorem illum præternaturalem per omne corpus diffundere scribit. Et sanè, si verum fateri volumus, longè alius in febribus est Spiritus accensus, quam qui naturæ lege alias ex benigni sanguinis vitalis halitibus, & aëre inspirato ac in pulmonibus depurato gignitur. Sed & hoc sudor accessiones febriles insequens satis edocet, ibi enim halitus iterum in aquam coagulatur, & calore propellente per poros cutis sub specie sudoris excernitur, haud secus ac aër seu

halitus in conclavi calecto, & oculo. Capitis quoque doloribus, febrem comitantibus, flatum adesse Hippocr. clarum facit, utpote à nimia repletione & distensione membranarum ortis. Replentur autem à multitudine sanguinis, quam flatu eò pepulerunt, ab his verò distenduntur. Hoc prodit quoque durior pulsus circa tempora observatus, cum scilicet vel sanguis à flatibus impulsus impertuosius in arterias ruit, vel cum iis pulsandi locus ob partes vicinas distentas atque turgidas non est sufficiens. Frequenter quoque capitis dolores à flatibus ortos citra febrem observamus, præsertim frigidis, nullam aliam ob causam tantopere cerebrum doloribus exagitantibus, quam propter tunicarum atque meningum cerebri distensionem. Sed nec calidis capitis doloribus interdum flatum abesse, quæ modo de Cephalalgia febrem comitante diximus, abunde probant. Verum ut ad Hippocratem nostrum redeamus, pergit is, plurimum ventris dolorum flatu causas arguens. In quo quidem demonstrando prolixus admodum non est, cum ex rei veritate, dicat *ἀπασιν φανερόν ἐστι*. Sunt autem illi *εἰλεοί, εἰλήματα, εῤόφοι καὶ ἕτερα σπασμώδη*, volvuli, agitationes intestinorum, tormina & similes aliæ infixiones. Quibus equidem omnes intestinorum, qui ab inflatione oriuntur, dolores complexus esse Hippocrates videtur, Ilicos scilicet, Colicos, aliosque. Quamvis enim ipsius doloris Colici nunquam Hippocrates mentionem injiciat, attamen satis ei fuit, perspectus, licet sub generali nomine, ut plures alii affectus, quibus ævo Hippocratæo nulla adhuc humana sagacitas peculiariter indiderat nomina. Ilicam passionem à flatibus oriri interdum, nemo est, qui neget: Si quidem non semper ob tumorem intestina occupantem, neque ob eorundem exulcerationem, affectus illè miserrimus procreatur. Irritatur flatibus quam maximè facultas expultrix, ut quod sibi tantopere molestum est, ejiciat, cum verò fæces, aliaque, quæ in intestinis continentur, à flatibus præpeditæ descendere nequeant, necessum est, naturam motum peristalticum invertat, atque ea, quæ alias per sedem excerni debuissent, per superna, ubi tum magis via patet, rejiciat; insuper ab ipsis flatibus in hoc negotio adjuncta. Quanta enim aër in angusto in-

inclusus polleat vi, satis superque machinæ hydraulicæ, in quibus ad insignem etiam altitudinem aqua, corpus gravissimum, attolli potest, testantur. A convolutis quoque in nodum intestinis proficiscitur, Ileos haud rarò, quæ causa ipsi affectui tum apud Græcos, ut ειλῆός appellaretur, tum apud Latinos, ut volvulus, nomen dedisse, videtur; Hic verò etiam flatus causa esse potest obvolutionis, dum scilicet impetuosius per intestina fertur, eaque distendendo, atque agitando obvolvitur, & nodum efformat vel Gordio solutu difficiliorem. Σφόφους seu tormina ventri, flatus inferre non opus est, ut multis probemus, cum sæpè sæpius res ipsa demonstrat. Quid enim rugitus & murmura qui non rarò obaudiuntur, inter ventris tormina aliud, quam flatus in intestinis collectos loquuntur. Unde inflatio & tumefactio ventris, nisi à flatu. Id ipsum quoque patet à posteriori, quod discutientibus dolor mitigetur, nullam aliam ob causam, quam ob flatus resolutos & dissipatos. Quid per σπασήριγματα divinus senex intelligat, non immeritò quæri posset. Illis vero æquè ut per σφόφους Colicos dolores innuere, haud absurdè quis arbitrabitur, quorum quidem jam supra meminimus. Ratio, quæ, ut Colicos hic intelligi dolores credamus, nos impellit, ab ipsa sumitur denominatione, quæ rei notatæ aliàs index solet esse certissima. Denotat autem propriè σπασήριγμα perinde ut simplex σήριγμα stabilimentum seu fulcrum aliquod infixum, & est σπῶ τῷ σπρίζῳ, quod firmiter infixum significat. Quam aptè autem hoc dolori Colico congruit, utpote firmo & ita intestina torquenti, ac si spiculum aliquod, ut ipsius Hippocratis phrasi utamur, illorum carnem infixum penetraret. Quod sanè à flatus insolentia atque inæqualitate provenit, dum subinde intestina inflat, & novus, sicubi prior locum ampliore inveniit, continuò succedit, spatiumque, quod, priore ad alia loca recepto, paulum subsidit, denuo inflat atque distendit. Accedit, quod intestina partes sint teneræ, sensuque exquisito præditæ. Inconsuetæ hujus vaporis ac prius intactæ, quod quidem eam ob causam Hippocratem dixisse putamus, quod, licet accurato sensu polleant, tamen, quia ab acrim etiam mordaciumque humorum bilis atque melancholiæ transitu non

læduntur, dum huic tanto temporis tractu assueverunt, verisimile videtur, à spiritu ejusmodi insolito inflata intestina maximè dolere. Avicenna quoque flatus colicos dolores generare agnovit, referente Valeſco de Taranta *phil. Pharm. l. 4. c. 16.* Dolores intestinorum nonnunquam Hypochondriorum dolores & inflatio comitatur, tum inprimis cum flatulentus ille halitus ad eas partes defertur. Sicut & interdum ubi magis adhuc descendit Illia occupat. Imò interdum & hæc & hypochondria simul affligit. Sed, quod mireris, destillationes quoque à flatibus oriri manifeste Hippocrates declarat. Ipse quidem injicit, dicturum forte quempiam, quomodo defluxiones à flatibus oriri possint, & quomodo hæmorrhagiæ ad pectus? Sanè nulla fluxio est absque humore, ergò ille & causa. Ad hæc in omni destillatione fertur deorsum materia, flatus verò ex sui natura superna petit ut plurimum. Quibus eleganter admodum Hippocrates respondet: scilicet hoc non fieri (ut loquuntur) per se, sed per accidens. Cum enim flatu repleta sunt vasa, caput admodum gravatur, flatus inclusi sanguinem propter viarum agitant angustiam, quo agitato id quod tenuissimum & maxime liquidum est, venis, vel per ἀνασωμώσεως, vel διασπέρσεως modum elabitur, elapsus postmodum è suis conceptaculis sanguis colligitur, & è cerebro ad partes subjectas atque vicinas per cognitos sibi meatus defertur, ubi, cum constiterit, alium atque alium procreat affectum. Sic ad oculos decumbens ophthalmiam, aliosque oculorum affectus inducit, & visum lædit. Ad aures projectus otalgiam, & surditatem efficit. Ad nares verò ruens plerumque Coryzæ est auctor. Ad inferiores partes delatus itidem plurima inferre valet incommoda, fauces exasperando, tussim excitando, respirationem difficilem reddendo, pulmones ulcerando & empyema atque hæmoptysin efficiendo. Ad infimum usque ventrem destillatio pervenire potest. Ibi vero nec pauciores, nec minores affectus comites habet, quos quidem, cum cuilibet facile innotescant, non recensuit Hippocrates. Cæterum non prolixa hîc opus videtur esse explicatione, quomodo defluxio à flatibus excitata enumeratos producere queat affectus. Quod oculos attinet, notum est, quamvis sint membra admodum exi-

gua, plurimis patere affectibus, plerumque à destillatione pro-
 manantibus. Quare Hippocrates omne quicquid oculos affli-
 git, per *πόνον* intellexisse videtur, inquam, *ἐπὶ πῶ ὄφιν ἔλ-
 θη, ταύτης ὁ πόνος*. Si visui superveniat ei molestia: cum hoc
 vocabulum ipsi sit admodum familiare, ubi vel dolorem vel a-
 lium quemvis affectum exprimere voluit. A fluxu enim commu-
 nissimi oculorum affectus Epiphora & Ophthalmia, itemq;
 Psorophthalmia & *Ξηροφθαλμία*: quæ licet sicca sit lippitudo,
 tamen non nisi ab humore influente est excitata. A flatu &
 fluxu quoque est palpebrarum convulsio, quæ vel earum inver-
 sionem vel Lagophthalmiam infert. Promovet quoque fluxio &
 flatus palpebrarum coalescentiam, unde *ἀγκυλοβλέφαρον* & inter-
 dum cæcitas. Sic & alii oculorum affectus v. g. aquula, gran-
 do, hordeolus à fluxione procedunt, quam flatu excitari pos-
 se, jam abunde demonstravimus. Sed & affectus sunt oculo-
 rum, qui citra humoris alicujus influxum à solis flatibus atque
 halitibus procreantur. Inter illos verò eminent suffusio, & inpr-
 mis, quæ spuria dicitur: de exquisita enim (quam Cataractem
 nominant) merito dubitatur, à solo flatu vel vapore excitari
 posse, cum sit fixa & permanens, neque ut spuria intermittat.
 Hoc equidem verum est condensari flatibus humores posse, ve-
 runtamen aqueum in oculo humorem citra alieni alicujus hu-
 moris admixtionem à solo vapore, ita obscurari haud verisimi-
 le videtur. Flatum tamen adesse invadendi modus, qui subita-
 neus est, testatur. Verum, ut ad alteram redeamus, oritur illa
 à vapore vel flatu, qui vel è propinquo cerebro scil. confluit,
 vel è longinquo, ventriculo, nimirum aliisque capiti subjectis
 partibus ad oculos elevatur. Probat vero esse flatum paroxy-
 smi tùm accessio, tùm remissio, quæ utraque est repentina, nec
 diutius durat, quam flatus ille sit discussus. Imò in ipso paro-
 xysmo inconstantia satis vaporem arguit, quod & falsæ oculis
 obversantes species ac *μαρμαρύται* testantur. *Ἀμάυρωσι* quo-
 que à flatibus seu vaporibus interdum excitari citra humoris af-
 fluxum, quanquam rarò, sana dicitur ratio, siquidem
 à compresso nervo optico duxerit originem. Si enim pituita,
 quæ tamen ut plurimum à flatibus impellitur, comprimeretur

vum valet, quid n̄ & flatus cum inhæret vicinis partibus, quibus tumefactis necesse est nervus ἑλίψιν patiatur: oritur alias affectus iste, ut plurimum ab obstructo per humorem crassum nervo optico, hîc verò & suas partes uti in supra enumeratis affectibus, flatum, ut causam mediatam, vel sine qua non facilè, habere deprehendimus. Quomodo enim ejusmodi humor angustissima illa spatia subiret, nisi vi flatuum impulsus? A solis quoque flatibus dependet oculorum inflatio, Græcis ἐμφύσημα dicta, in qua oculi sine causa manifesta intumescunt. Qui quidem affectus, adjectis topicis discutientibus perinde ut causa evanescit, sed & citò redit, ut omnes ferè affectus à flatibus excitati, præsertim in phlegmaticis & melancholicis. Præter alios oculorum affectus à flatibus etiam interdum affectum Græcis ἰππὸν vocatum oriri testatur magnum Academiae hujus Lumen Illustris Melch. Sebizius *spec. Med. pract. pag. 575.* Cæterum huc omnes quoque tunicarum oculum investientium distensiones, sæpius à flatibus ortæ indeque manantia symptomata referri deberent. Sed satis sit, oculorum affectus aliquot tetigisse, cum illis enarrandis omnibus vel mens nostra, vel hæc pagellæ non sufficiunt. Ad aures ergò ductu Hippocratis progredimur. A defluxionibus oriundi plurimi affectus, tum interiora aurium affligunt, tum exteriora, ex. gr. phlegmone, ulcus, parotis, quæ quomodo à flatibus provenire queant, satis in oculorum affectibus dictum putamus. Nunc illas tantum, quæ absque humore à flatibus symptomata auribus accidere possunt, persequemur. Præcipuum verò & communissimum est aurium tinnitus, cujus nulla ex Illustris Sebizii *spec. pract. p. 2. s. 6. c. 10.* & omnium Medicorum sententia nisi una in genere causa est, scilicet vapor vel spiritus flatulentus in aure collectus, qui pro varietate quantitatis, qualitatis & motus varias quoque sonorum species formare solet. Pro spaci quoque, per quod fertur, amplitudine variatur. Haud aliter ac aër fistulis inflatus musicis. Fien. *cap. 10.* Varios aurium tinnitus species, prout flatus se habet, exortas recenset, simulque signa, quibus, qualis flatus sit, innotescat. Accidit quoque interdum à flatu, nervi acustici viciniam occupante, surditas aut saltem auditus diminutio.

minutio. Satis etiam viribus flatus pollent, ingentes aurium inferendi dolores, membranas divellendo & distendendo. Sed quomodo nares à flatibus lædantur, paucis quoque est disquirendum. Infestatur nasus plurimis affectibus, qui omnes tamen à fluxione pullulant. Si verò, quod Hippocrates dixit, fluxionis causa flatus sit, à flatibus omnes narium affectus dependere est manifestum. Ipse quoque Coryzam nominat, utpote affectum admodum familiarem. Sed & hoc modo hæmorrhagias narium à flatibus oriri dicere possumus, siquidem, quod Hippocrates testatur, fluxio sanguinis à flatibus suscitata è cerebro ad alias subjectas partes delabi potest. Sed & ad lædendum vel abolendum olfactum flatus interdum concurrunt, dum humorem phlegmaticum & viscosum urgendo organa olfactoria obsidet. Est & sternutatio, quæ interdum admodum molesta existit, flatûs soboles, quæ à nulla alia re, quam à flatu intus contento ac vi erumpente proficiscitur, strepente, quia per angustum ei est exitus juxta *aph. 51. sect. 7.* Sed pergit Hippocrates ad affectus à defluxione ortos, peccus vexantes, quos ne iterum ordo ut ante turbetur sequentibus reservabimus, duos generis nervosi affectus, quorum ipse quoque meminit prius consideraturi. Sunt autem illi Apoplexia atque Epilepsia. Ait Hippocrates: Jam verò etiam Apoplexiæ à flatibus fiunt. Nimirum quando flatus frigidi multi penetrarint ac inflarint carnes. Quod quidem prima fronte potius spasmi flatulenti, aut stuporis alicujus in artibus videbitur causa, quod & sequentia, cum ait, tum enim ista corporis ἀναίδντα stupida fiunt, ferè demonstrant. Verum, si rem accuratius perpendamus, Hippocratem per vocabulum σαρκός medullarem cerebri substantiam intellexisse apparet, cum partes corporis molles eadem voce sæpius expresserit, id quod superius quoque allegata verba, quibus intestinis carnem (nempe sui generis) tribuit, declarant. Ratio verò, quomodo Apoplexia oriatur, sic se habet. Flatus multi ac frigidi medullarem cerebri substantiam penetrantes inflant, inflatamque refrigerant. Qua refrigerata omne nervorum genus suo defraudatum genio, necessum est, & motus & sensus patiatur jacturam. Qui quidem, si totum cerebrum fuerit obsessum, in toto

corpore abolentur , veramque & propriam inferunt Apoplexiam. Sin vero pars tantum cerebri fit inflata, Hemiplexiam & Paresin pariunt. Quod hisce verbis voluisse videtur Hippocrates, inquiens, siquidem plurimi flatus per universum corpus discurrant, totus homo sideratur: si per partem, pars illa. Neque vero Hippocrati sufficit rationem generationis apoplexiæ explicasse, sed verè à flatibus oriri è symptomate comitante, atque curatione demonstrat. Symptoma vero illud idem est, quo supra quoque febrium causam flatus esse probavit, scil. oscitatio. Curatio verò flatus discutiendo morbum solvens, & morbus, nisi flatus resolvatur, perseverans eandem urgent ex mente Hippocratis causam. Sed & sacer morbus, quomodo à flatibus proficiscatur, Hippocratem audiemus explicantem. Oritur autem hunc in modum. Plurimus spiritus corpus ingressus sanguinem turbat, non aliter ac ventus mare fluctibus exagitat. Turbatum sanguinem excipiunt obstructions, quæ eidem liberum postmodum transitum non permittunt. Hinc libero transitu sanguini denegato inæquali eundem motu, alibi celerius, alibi tardius, moveri, imo alicubi quiescere, est necesse. Hanc verò sanguinis perturbationem atque inæqualem motum perverso quoque totius corporis, & inconcinnus ejus partium motus sequitur, communem hostem expellere nitentium. Sed & si aliter epilepticarum convulsionum invasio à Medicis exponitur, vapor quoque seu flatus ubique sibi proximæ causæ nomen vendicat. Sive jam illum in cerebrum delatum ab eodem, tracto in consensum genere nervoso ac musculofo, discussum dicamus, sive eo, quo antea ex Hippocratis sententia diximus, modo dissipatum. Verum ne absque ratione flatum Epilepsiam excitare Hippocrates causatus videatur, placitum suum argumentis à symptomate & solutione morbi desumptis demonstrat: videlicet à spuma os occupante, quæ nunquam flatum vel aërem mentitur. Quem etiam prodit sanguis, cum ab incalescente obvehementiam paroxysmi corpore calidus redditus, eum resolvit, resolutum expellit, hoc pacto ipsi finem faciens affectui. Verum enim verò paucis addendi sunt reliqui à flatibus oriundi capitis affectus, ab Hippocrate quidem omissi, nobis ta-

men minimè prætereundi, at brevius tractandi, quam superiores, fusius à nobis descripti, ut quorum omnium causas flatu esse non æquè, ut de aliis auctores memoriæ prodiderunt. Inter illos verò eminent intemperies cum vapore vel spiritu flatulento, flatu & soboles & genitrix, quam, quia Sennert. *l. i. prak. Med. p. i. c. 6.* ex arte tractavit, tantum tetigisse nobis sufficiat. Deliria quoque melancholica & vertiginem à flatibus productam, jam aliquoties laudatus Fienus *tract. succap. 10.* demonstrat. Sed & melancholiæ hypochondriacæ flatum causam existere commune perhibet suffragium Medicorum, ut non opus sit multo verborum apparatu rei tam manifestæ explicandæ. Tristissimus quoque nervosi ac musculosi generis affectus, Spasmus appellatus, interdum juxta humorem & flatui seu vaporì debet originem, siquidem quam veteres, ut Hipp. *aph. 39. s. 6.* repletionem ac inanitionem nervorum causati sunt, quæ apud Neotericos exolevit. Inprimis autem à vapore spasmus est, quem artis proceres improportionatum ad materiam appellare consueverunt, quod, quæ supra de Epilepsia diximus, probant. A solo verò flatu ille est, quem flatulentum nominant, quod & nomen & invasio & solutio satis indicant, quare ne lucem aperto die accendere videamur, ulteriori de illo sermone supercedemus. Sed & flatuum seu vaporum soboles sunt præter Apoplexiam supra memoratam reliqui soporosi affectus, Lethargus scil. Coma, Carus, Catoche seu Catalepsis. Siquidem in illis omnibus causa flatum generans adest, scil. pituita, vel alius quivis humor viscidus. Et sane, quid multis opus, cum illius quoque, quem lege naturæ capimus, somni vapor causa existat. Prodit quoque originem inter hosce affectus inprimis catoche modo invasionis. Invadendi modus & remittendi delirationis etiam illius, quæ affecti onere quodam supprimitur, arguit causam, quam proinde Græci ἐπιάλπιον nominarunt. Addimus adhuc Fienum *cit. tr. ὀδονταλγίαν* à flatibus exortam sibi visum demonstrasse. Protraheretur in prolixum disputatio, si vel solos capitis affectus, qua ratione à flatibus oriri queant, pertractari esset animus; huic verò operæ cum nec vires nec ætas sufficiant, benevolus lector aliò remissus, affectus præcipuos

tantum nos indicasse, æqui bonique consulet. Hac enim brevitate relicto, quod cæteris membris velut excelsa quædam arx pro imperio imminet, reliquum corpus percurremus. Capiti proximè subjacet medius venter, thorax dictus, cui flatus quoque haud rarò morbis procreandis molestos esse, superius dicta jam aliquatenus declarant. Ipse quoque Hippocrates intra thoracis cavitatem latentem affectum *ἐμπύημα* vocatum à flatibus oriri posse patefecit. Cum enim, uti jam supra ostensum, defluxiones plurimas à flatibus promanare explicasset, aliquot, quibus destillatio propior causa existit, subjunxit. Et sane si prius, quod superiora demonstrant, verum est, scil. destillationem interdum à flatibus esse, neminem puto empyemati eundem ortum esse denegaturum. Si vero empyema à flatibus est, *φθίσει* quoque originem dare concedent omnes, siquidem haud rarò juxta *aph. 15. s. 5.* ob empyema obortæ. Sed & quæ à ruptione procedit tabes, & sanguinis expuitio à flatu provenire posse verisimile est, cum à nimia extensione membranarum venarumque, cujus flatus intus contentus auctor est, facilis est ruptio. Quod idem Fien. *libr. cit. c. 10* agnovit. Alios quoque thoracis affectus flatus progenerant, inter quos tamen communissimus est dyspnœa, omnisque respirandi difficultas. Quam quidem plerumque infra diaphragma latentes, efficiunt. Hoc siquidem distentum atque elevatum liberè moveri nequit, quo fit, ut actio quoque, quæ ab eo promanat, respiratio lædatur. Pleuritis quoque præsertim spuria nonnunquam thoracem exagitat, ob flatum interstitia musculorum ac membranarum subeuntem exorta. Quod modò laudatus Fienus fusius demonstrat. Ad id nunc redimus, quod jam supra Q. VII. mirati sumus, scil. cor membrum calidissimum & fontem omnis caloris nativi, flatibus quandoque affici, quod effrenis ille affectus, cordis *παλμός*, palpitatio, seu tremor appellatus, satis superque probat. Galenus *l. 2. de sympt. caus. c. 2.* omnis palpitationis causam aëream quandam substantiam crassarum partium ac halituosam esse prolixè demonstrat: ex quo Alex. Massariæ *pract. Med. l. 2. c. 8.* infert, ab ejusmodi substantia etiam cordis esse palpitationem. Idem quoque Fienus *tract. cit. c. 10.* eleganter declarat, qui

qui tamen cordis palpitationem distinguit, cum non omnem à flatibus afferit promanare. Secutus quoque nominatos auctores est in hoc afferendo Vir supra omnem laudem positus D. Melch. Sebizius *Spec. Med. pract. p. 3. f. 4. c. 3.* Nos prolixiorem hac de re sermonem fugientes in auctoritate tantorum virorum acquiescimus. Verum enim vero repetita, qua antea incessimus, via, rursus transgresso diaphragmate, reliquos in abdomine à flatibus suscitatos affectus lustrabimus. Primus vero se offert ventriculus, quem supra frequentissimum atque aptissimum generandis flatibus locum nominavimus. Qui sane eam ob causam crebris à flatibus divexatur molestiis. Inter quas communissima ejusdem *εμπνομίας* sive inflatio, quæ nihil aliud, quam ventriculi flatibus crassis ac halituosis spiritibus repleti distensio. Repletur verò ventriculus flatibus, vel ob eas, quas colligit, cruditates, vel propter obstructionem, qua transitus ejusmodi Spiritibus denegatur, vel ob frigidam intemperiem. Scatet verò cruditatibus præcipuè ob usum cibariorum sinistrè usurpatum. Idem quoque non raro obstructionis parens est, uti etiam intemperiei, quæ tamen plures adhuc agnoscit causas. De quibus supra pluribus egimus. Ventriculo annectenda forent intestina, sed eorum mala à flatibus oriunda inverso quoque ordine ductu Hippocratis jam supra consideravimus, ergo ad illud, quod proximum à dextris ventriculo est, hepar progredimur. Patitur nobilissimum hoc viscus insignes quoque interdum à flatibus molestias. Nam æquè ut ventriculus inflatione tentatur, ut vehementer interdum doleat, cum tamen obscuro sensu sit præditum: qui quidem dolor tumoris fluctuosi signum est, ut explicat Galen. *comm in aph. 52. f. 7.* Præterea morbus, qui Latinis aqua intercus, Græcis *ὕδρω* appellatur, à flatibus oriri potest, quod eleganter ac dilucidè ipse Hippocr. *l. de flat. f. 18.* declarat, ita inferens. Flatus partium carnosarum violenter divulsarum interstitia, subtercurrit, atque dolore affligit. Dolori verò facilis est humorum attractio, præcipuè serosorum ob substantiæ tenuitatem. Meatus corporis à flatibus carnes pergressis rarefacti facilius humorem, cui jam ab ejusmodi halitu strata via est, admittunt. Quo excepto & re-

rento, alioque subinde confluenta caro putrescit & colliquatur. Quæ ita resoluta cum reliquo liquore, ceu corpus grave, deorsum ad pedes & suras descendit, atque inibi œdemata, quæ hydrops appellantur, prognerat. Sed & à posteriori Hippocrates hoc suum placitum defendere conatur. Quod aqua evacuata primùm multa appareat, post moram autem fiat paucior ob aëris illi commixti evaporationem. Quæ quidem ratio non multum probat, siquidem quodvis corpus plurima emittit effluvia, plura quidem liquidius, pauciora solidius, uti experientia ipsa teste loquuntur curiosæ ingeniosorum hujus seculi Physicorum observationes. Plus valoris altera habet quam subjungit ratio, quâ concludit ex hydropicorum tumore tam repenti & intra trium dierum spatium rursus increscente, omni antea aqua evacuata, flatum subesse, qui cutem in illam altitudinem attollat: cum neque intra hoc tempus tantum potuum corpori ingestum est, nec carnes colliquatæ ita intumescere potuerunt. Hinc sanè perniciosus est hydrops, tympanites dictus, cujus signa flatum arguentia *aph. II. f. 4.* ob oculos ponit. Hepati ex adverso hypochondrio respondet Lien, de cujus affectibus à flatibus oriundis, quos insignes sustinet, pauca erunt dicenda. Tentatur autem splen perinde ut hepar ac ventriculus inflatione, & quidem sæpissimè, adeò quidem, ut in tantum exurgat tumorem, ut nonnunquam scirrhum mentiatur. Ab eo quoque est Melancholia, quæ vulgò hypochondriaca & flatulenta nuncupatur, de qua tacemus, cum summi in arte Medica viri illam absolverint, ad quos benevolus lector esto remissus. Descendimus nunc ad partes excretioni urinæ dicatas, quas etiam interdum flatûs sævitia doloribus exagitat. Uti in nephritide: cum qua ferè semper flatus sunt conjuncti, id quod bullæ urinæ innatantes *aph. 34. f. 7.* significant. Dysuriam quoque à spiritibus flatuosis genitam probat Gal. *comment. aph. 48. f. 7.* à curatione, quod à thorexi hoc hoc est vini meraci potu remittat. Atrocissimum quoque flatus inferre valet genitalibus dolorem in viris, ramice, quem Græci φουροκίλλω appellant, membranas testium divellendo atque distentando. Fœdissimi quoque affectus genitalium

πλειασμῶς auctor flatus est, teste Gal. l. 14. meth. med. c. 7. Sed nec mulies, quin earum naturalia flatibus infestentur, liberæ existunt: quod satis edocet uteri inflatio. Quæ quidem alterutrum matricis latus occupans convulsione quadã eam in dextrum sinistrumve latus contorquet. At totam obsidens symptoma, quod Græci τῆς ὑστέρας ἀνωρόπιαν vocant, procreant, qua uterus instar globi ad ventriculum usque effertur, eumque graviter opprimit, auctore elegantissimo Fernelio *Pathol. l. 6. c. 16.* Ab inflatione etiam est hydrops uterinus qui tympanitæ assimilatur, *River. Prax. Med. l. 15. c. 12.* Tristissima quoque & miserrima muliercularum affectio, suffocatio uterina, ab aura quadam & flatu maligno ad superiora ac nobiliora viscera sublato procreatur, uti experientia & ratio & auctoritas magnorum virorum demonstrat. Sed, de inferiorum humani corporis partium morbis, quæ diximus, sufficiant. Paucis, quæ exteriores artus atque ambitum corporis à flatibus profecta mala affligant, videntur addenda. Diximus supra ac demonstravimus ex magni Hippocratis auctoritate, defluxiones nonnunquam à flatibus esse exortas. Hoc qui impræsentiarum sibi revocat in memoriam, facili negotio capiet, qua ratione Arthritis, omnisque ejus species, à flatibus oriri, dici queat. Rheumatismum aliquando à flatibus produci Riverius probat *prax. Med. l. 16. c. 3.* Enimvero si vel absque humore aliquo, cujus est vehiculum, flatum consideramus, plurimas quoque molestas articulis inferre deprehendemus. De spasmò flatulento jam ex superioribus constat, ut & divulsionem membranarum, quam interstitiis earum inclusus flatulentus spiritus molitur. Spatia quoque inter os ac poriosteum subire flatus, & immanem excitare cruciatum, facilè demonstratur debilem eorum locorum calorem consideranti, & facilius, si Fieno credendum, qui *tr. de flat. c. 10.* ait, flatuum vim tanquam fulmen quoddam per insensiles ductus in abstrusas quasque latebras sese insinuantem ipsa ossa pervadere, & in intimis medullis magna molestia afficere. Alias quoque musculosis partibus præter horrorem atque tremorem supra commemoratos flatus infert inquietudines, *παλμόν* scil. seu palpitationem & *σχορδινισμόν* seu pandiculationem. Tumore quoque flatulento seu

to, seu apostemate ventoso cuti, extremoque corporis habitui infestus flatus est, de quo Fien. c. 28. φαίνον ἔν, ut cum Hippocrate concludamus, αἱ φύσαι δὴ πάντων τέτων τῶν νυσημάτων πολυτρόπαι αἰτίαι ἔσαι· τὰ δ' ἄλλα πάντα σωαίτια ἢ μεταίτια. Hi vero morbi omnes vel tractandi, vel qui tractati sunt, accuratius exponi debuissent. Verum cum jam ab eruditissimis viris pertractati sunt, lucem meridie accendere ineptum esset, & tempus mihi imperat, ea omnia huius

————— ——— ——— *spatiis exclusus iniquis,*
Prætereo: atque aliis post me memoranda relinquo.
Et satis hæc morbis. ——— ——— ———

QUÆST. X.

Quibus remediorum generibus flatus potissimum debellentur?

————— ——— ——— *Superat pars altera cura.*

Illa autem ut plurimum, cognitâ morbi causâ, facili esse solet. Siquidem ὅς ἢν ἀρκέσει πρὸς τὸ ὀφθῆναι, ἐξαρκέσει καὶ πρὸς τὸ ἰαθῆναι, ut ait Hippocr. l. de arte f. 20. Cum autem in his curatio indicans respiciat, quod appellant, præservatorium, Hippocratæus quoque canon valebit, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ὄζειν ἰήματα. Cæterum triplex in omnibus fons est, ex quo medicamenta promanant, Diæteticus scil. Pharmaceuticus & Chirurgicalis. Diæteticus correctionem victûs monet, & melioris notæ, nec flatulenta alimenta subministrat. Ordinem quoque, modum, & tempus sumendi cibi præscribit, & reliquarum rerum non-naturalium regimen ita moderatur, ne flatibus generandis novus substernatur fomes. Quam diætam, cum Fienus multoties laudato tractatu absolvit, non repetendam duximus. Quæ Pharmacia remedia suppeditat, communi Practicorum suffragio sunt discutientia, aliàs carminativa & ab effectu flatus discutientia dicta. Omnia in universum calida. Quæ tamen, monente Galeno l. 12. meth. med. c. 8. non semper proficiunt, cum, persistente materia flatulenta, calor medicamenti eam adhuc magis in flatus resolvit, atque ita malum conduplicat.

Uti

Uti nec quæ fomentis, & cataplasmatibus, aliisque Anodynis fit, tuta semper est curatio: inprimis, si narcotica quoque adhibeantur juxta Galeni placitum, l. 6. Optima ergò flatui ex ejusdem sententia est medicina, quam præstant attenuantia non vehementer calida. Tale ferè, ut inter sexcenta unum proferamus, medicamen videtur esse *ὄξύμελι* ab Hippocr. l. de vict. acut. s. 28. & Galen comment. 3. in eund. descriptum. Ad omnes descendendum esset à flatibus suscitatos affectus, quos supra nominavimus, & quæ cuique convenient remedia, explicandum. Verum quoniam nec paginæ angustia illa capit, & viri laude dignissimi in iis enarrandis operam egregiam collocarunt, prolixam eorum enumerationem superfluum duximus, ac benevolo Lectori, cum

Dulcius ex ipso fonte bibantur aquæ,

molestam. Unus tamen Fienus, si qui nominari debet, in hoc genere instar omnium esse poterit. Tertium quoque remedium penum, Chirurgiam, medicamenta hinc spectantia subministrare, facile explicari posset, si ad singularia digrediendi nobis esset animus. Hoc adhuc adjiciendum est, ipsam naturam sibi soli relictam malum à flatibus illatum evincere, & ut phrasi Hippocratæa utamur, esse morbi curatricem, tum scil. quando flatus sibi molestos expellit, atque ita sublata causa ipsum quoque tollit effectum. Sed & interdum per accidens morbum à flatu promanantem curat, alio scil. qui eum solvit, superveniente, ex more naturæ valdè familiari. Ea ratione febris tumorem ac dolorem hepatis, à flatuoso spiritu inter tunicas occluso, suscitatos exolvit, uti constat ex *aph. 52. s. 7.* & Galen. *comm. in eund.*

Plura quidem de amplissima hac materia congesta proferri potuissent, sed quoniam brevitatis initio promissæ leges ferè jam transgressa est hæc dissertatio, ne porro Benevolo Lectori sit gravis, hinc

In Cujus cæpit primum, quoque Nomine

F I N I T!

COROL.

COROLLARIA.

I.

Inter omnia, quæ in nostro sunt corpore, nihil magis ad prudentiam conferre, quam sanguinem, Hippocrates & dixit, & probavit.

II.

Morbi occultarum qualitarum non admodum appositè morbi totius substantia, ineptius morbi formæ appellantur.

III.

In Medicinâ vilia, cognitu esse difficilia, & quæ alicujus sunt momenti, facile cognosci, verissimum pronunciauit Medicinæ parens Hippocrates.

IV.

Ær corpus nutrit, sed non solus: hinc Plinii l. 7. c. 2. ἀσμοι nulli: hinc nec soli æri vitam debent Manucodiata, Chamæleon, & Americana avicula Colibri: neq; qui ἀνορεξία aut ἀποστία laborant.

V.

Malum malo, & natura, & Medicina curat.

VI.

Certorum verborum vel characterum usum agrotanti persuadere, indignum, nec licitum Medico, non ignaro, si ager convalescat, vi Phantasia, non vocum esse restitutum.

